

НАРЕДБА № 1 ОТ 8 СЕПТЕМВРИ 2015 Г. ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ОБУЧЕНИЕ ЧРЕЗ РАБОТА (ДУАЛНО ОБУЧЕНИЕ)

В сила от 11.09.2015 г.

Издадена от Министерството на образованието и науката

Обн. ДВ. бр.70 от 11 Септември 2015г.

Раздел I. Общи положения

Чл. 1. Тази наредба урежда условията и реда за провеждане на обучението чрез работа (дуално обучение), което се организира и осъществява в съответствие със Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО) и Кодекса на труда (КТ).

Чл. 2. (1) Обучението чрез работа (дуално обучение) е специфична форма на професионално обучение за придобиване на професионална квалификация, което се организира въз основа на партньорство, включително въз основа на договор между един или няколко работодатели и институция за професионално образование и обучение.

(2) Институциите, които имат право да осъществяват професионално образование и обучение чрез работа, са:

1. професионални училища;
2. професионални гимназии;
3. професионални колежи;
4. центрове за професионално обучение.

Чл. 3. Обучението чрез работа (дуално обучение) включва:

1. практическо обучение в реална работна среда, и
2. обучение в институция по чл. 2, ал. 2.

Чл. 4. (1) Партньорството е взаимодействие между един или няколко работодатели и институция по чл. 2, ал. 2 за организиране и провеждане на обучение чрез работа (дуално обучение) по професии и специалности от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 ЗПОО.

(2) Обучението чрез работа (дуално обучение) се организира и осъществява въз основа на договор между професионално училище, професионална гимназия, професионален колеж или център за професионално обучение и един или няколко работодатели.

(3) Договорът по ал. 2 урежда правата и задълженията на страните, свързани с организацията и провеждането на обучението по професията и специалността, броя на обучаваните лица, срока на обучението, осигуряването на материално-техническата база и учебната документация, обучавашите лица.

Чл. 5. Работодателят като партньор за организиране и провеждане на обучението чрез работа (дуално обучение):

1. определя броя на обучаваните, които може да приеме за практическо обучение в реална работна среда, и прави заявка за прием за обучение чрез работа (дуално обучение) в институция по чл. 2, ал. 2;

2. осигурява необходимите за обучението по т. 1 материално-техническа база, финансови, човешки и други ресурси;

3. осигурява здравословни и безопасни условия на труд по време на обучението;

4. разработва и приема вътрешни правила на предприятието за провеждане на

практическо обучение в реална работна среда;

5. участва в разработването на критерии за подбор при приема на лица за обучение чрез работа (дуално обучение);

6. участва в подбора при приема на лицата за обучение чрез работа (дуално обучение);

7. осигурява на всеки обучаван условия за обучение в реална работна среда в съответствие с изискванията за материалната база в Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиване на квалификация по професията;

8. определя наставник или наставници на всеки обучаван, а при необходимост - лице за административно съдействие на наставниците и обучаваните;

9. осигурява на учителите и преподавателите по чл. 18 условия за обучение по нови техники и технологии, свързани с упражняването на професиите, по които провеждат практическо обучение;

10. осигурява качеството на практическото обучение в реалната работна среда;

11. участва чрез свой представител в комисиите за провеждане на изпитите за придобиване на професионална квалификация в съответствие с чл. 35 ЗПОО.

Чл. 6. Обучаващата институция като партньор за организиране и провеждане на обучението чрез работа (дуално обучение):

1. разработва съвместно с работодателя критерии за подбор при приема на лица за обучение чрез работа (дуално обучение);

2. организира подбора при приема на лицата за обучение чрез работа (дуално обучение) и осъществява прием;

3. поддържа връзка с работодателя и наставника чрез определен от директора или ръководителя на обучаващата институция учител-методик по професионално образование или преподавател-методик по професионално обучение;

4. осигурява качеството на обучението чрез функционираща вътрешна система за осигуряване на качеството на професионалното образование и обучение;

5. организира и провежда съвместно с работодателя изпитите за придобиване на професионална квалификация по професията;

6. издава документите по чл. 38, ал. 1, т. 2 и 3 или ал. 2, т. 2 и 3, или ал. 3 ЗПОО за придобита професионална квалификация.

Чл. 7. Продължителността на обучението чрез работа (дуално обучение) по професии се определя с рамковите програми по чл. 10 ЗПОО.

Раздел II.

Организиране и провеждане на обучението чрез работа (дуално обучение)

Чл. 8. (1) В професионалните гимназии и професионалните училища обучението чрез работа (дуално обучение) се организира за ученици, навършили 16 години, в XI и XII клас за придобиване на професионална квалификация и за усвояване на общообразователния минимум за средно образование.

(2) В професионалните гимназии, професионалните училища, професионалните колежи и централите за професионално обучение обучението чрез работа (дуално обучение) се организира за лица, навършили 16 години, за придобиване на професионална квалификация.

Чл. 9. (1) Обучението чрез работа (дуално обучение) за ученици в XI и XII клас се осъществява в професионалните училища и професионалните гимназии въз основа на прием, заявен от работодателя пред директора на училището.

(2) Работодателят заявява писмено пред директора на училището броя на обучаваните лица, професиите и специалностите, по които да се осъществи прием за обучение чрез работа (дуално обучение). Приемът се заявява най-късно четири месеца преди началото на учебната

година, в която ще започне обучението.

(3) Директорът на училището съвместно с работодателя/ите информира учениците от X клас и техните родители или попечители за възможностите за обучение чрез работа (дуално обучение) по заявления от работодателя прием и за критериите за подбор при приема.

(4) Ученикът заявява писмено, със съгласието на родителя или попечителя, пред директора на училището своето желание за включване в обучение чрез работа (дуално обучение). Заявлението се подава най-късно три месеца преди началото на учебната година, в която ще започне обучението.

(5) Подборът при приема на учениците се извършва най-късно два месеца преди началото на учебната година, в която ще започне обучението, съвместно от представители на работодателя/ите и на професионалната гимназия или професионалното училище по разработени от тях критерии.

(6) В подбора при приема може да участват ученици от X клас, които са навършили 16 години или ще ги навършат към началото на учебната година, в която ще започне обучението чрез работа (дуално обучение).

(7) Директорът на училището обявява списък на учениците, на които ще бъде предложено да сключат трудов договор по чл. 230, ал. 1 КТ.

(8) За всеки ученик по ал. 7 работодателят подава молба за получаване на разрешение за постъпване на работа съгласно Наредба № 6 от 2006 г. за условията и реда за даване на разрешение за работа на лица, ненавършили 18 години (ДВ, бр. 64 от 2006 г.).

(9) Работодателят сключва с учениците за целия срок на обучението по професията и специалността трудов договор по чл. 230, ал. 1 от Кодекса на труда (КТ). Трудовият договор се сключва най-късно две седмици преди началото на учебната година, в която ще започне обучението чрез работа (дуално обучение).

(10) Работодателят е длъжен да предостави на ученика преди началото на учебната година, в която ще започне обучението чрез работа (дуално обучение), документите по чл. 63, ал. 1 КТ.

Чл. 10. Учениците в XI и XII клас придобиват статут на обучавани лица в обучение чрез работа (дуално обучение) след сключване на трудовия договор по чл. 230, ал. 1 КТ.

Чл. 11. Обучението чрез работа (дуално обучение) на учениците в XI и XII клас по общообразователна и професионална подготовка в професионалните гимназии и професионалните училища се провежда при спазване на разпоредбите за училищното образование в Закона за народната просвета, Правилника за прилагане на Закона за народната просвета, Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план и Закона за професионалното образование и обучение.

Чл. 12. (1) Обучението чрез работа (дуално обучение) за лица, навършили 16 години, които не са ученици, се осъществява в професионалните гимназии, професионалните училища, професионалните колежи и в центровете за професионално обучение въз основа на прием, заявен от работодателя пред директора или ръководителя на обучаващата институция.

(2) Работодателят заявява писмено пред директора или ръководителя на обучаващата институция броя на обучаваните лица, професиите и специалностите, по които да се осъществи прием за обучение чрез работа (дуално обучение).

(3) Директорът или ръководителят на обучаващата институция по чл. 2, ал. 2 и работодателят съвместно организират информационна кампания за възможностите и изискванията за включване в обучение чрез работа (дуално обучение) по заявления от работодателя прием по професии и специалности.

(4) Лицето, което желае да се обучава чрез работа, подава писмено заявление пред директора или ръководителя на обучаващата институция за включване в обучението.

(5) Подборът при приема на обучаваните се извършва съвместно от представители на

работодателя/ите и на обучаващата институция по разработени от тях критерии.

(6) В подбора при приема може да участват лица, навършили 16 години, които притежават изискващото се образователно равнище за придобиване на степен на професионална квалификация съгласно чл. 8, ал. 5 ЗПОО.

(7) Директорът или ръководителят на обучаващата институция обявява списък на лицата, на които ще бъде предложено да сключат трудов договор по чл. 230, ал. 1 КТ.

(8) Работодателят сключва с лицата трудов договор по чл. 230, ал. 1 КТ за целия срок на обучението по професията и специалността. Трудовият договор се сключва преди началото на обучението.

(9) За всяко лице по ал. 8, което не е навършило 18 години, работодателят подава молба за получаване на разрешение за постъпване на работа съгласно Наредба № 6 от 2006 г. за условията и реда за даване на разрешение за работа на лица, ненавършили 18 години.

(10) Работодателят е длъжен да предостави на лицето преди началото на обучението документите по чл. 63, ал. 1 КТ.

Чл. 13. Лицата по чл. 12, ал. 1 придобиват статут на обучавани лица в обучение чрез работа (дуално обучение) след сключване на трудовия договор по чл. 230, ал. 1 КТ.

Чл. 14. (1) Обучението чрез работа (дуално обучение) е с продължителност от 1 до 3 години в зависимост от степента на професионална квалификация, която се придобива по професията.

(2) Продължителността на обучението чрез работа (дуално обучение) за придобиване на професионална квалификация по част от професията се определя с конкретната документация за професионалното обучение.

Чл. 15. (1) Обучението чрез работа (дуално обучение) на ученици в XI и XII клас започва от началото и се осъществява през цялата учебна година по график. Графикът за разпределение на учебното време се разработва съвместно и се утвърждава от работодателя/ите и директора на институцията по чл. 2, ал. 2, т. 1 и 2.

(2) Обучението чрез работа (дуално обучение) на лица, навършили 16 години, може да се осъществява през цялата календарна година по график. Графикът за разпределение на учебното време се разработва съвместно и се утвърждава от работодателя/ите и директора или ръководителя на институцията по чл. 2, ал. 2.

Чл. 16. (1) Обучението чрез работа (дуално обучение) се провежда по учебен план, утвърден по реда на чл. 13, ал. 8 и 9 ЗПОО, и учебни програми за теория и практика на професията, разработени в съответствие с резултатите от ученето, определени в държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професията.

(2) Учебните програми за обучение на лица, навършили 16 години, които не са ученици, в институциите по чл. 2, ал. 2 се разработват от учителите или преподавателите и се утвърждават от директора или ръководителя на обучаващата институция след съгласуване с работодателя/ите.

(3) Учебните програми за практическо обучение в реална работна среда на лица, навършили 16 години, се разработват съвместно от учителите или преподавателите и наставниците и се утвърждават от работодателя/ите след съгласуване с директора или ръководителя на институцията по чл. 2, ал. 2.

(4) Учебните програми по ал. 2 и 3 включват:

1. общо представяне на програмата;
2. цели на обучението по програмата;
3. разпределение на учебното време за обучение по програмата;
4. описание на учебното съдържание по програмата;
5. критерии и средства за оценяване на очакваните резултати от обучението по програмата.

Чл. 17. (1) По време на практическото обучение в реална работна среда се води дневник

за практическото обучение.

(2) Обучаваният вписва в дневника по ал. 1 изучаваните теми, изпълняваните практически задачи, използваните материали, инструменти и машини, усвоените компетентности, възникнали проблеми.

(3) Наставникът вписва в дневника по ал. 1 оценки за изпълнението на възложените задачи и постигнатия напредък.

Чл. 18. Обучението за придобиване на професионална квалификация в институциите по чл. 2, ал. 2 се провежда от учители по професионална подготовка или преподаватели, назначени от директора или ръководителя на институцията.

Чл. 19. (1) Връзката между работодателя, наставника и обучаващата институция се осъществява от учител-методик по професионално образование или преподавател-методик по професионално обучение, определен от директора или ръководителя на обучаващата институция.

(2) Учителят или преподавателят по ал. 1 притежава образование и квалификация, определени в ДООИ за придобиване на квалификация по професията, и най-малко 3 години трудов или осигурителен стаж за извършване на обучение за придобиване на професионална квалификация.

(3) Учителят или преподавателят по ал. 1 изпълнява функциите на:

1. учител или преподавател по учебни предмети или модули за професионална подготовка от учебния план, и

2. методик по общи и специфични проблеми на педагогическата, дидактическата, методическата и професионалната квалификация на учителите по професионална подготовка и наставниците.

(4) Учителят или преподавателят по ал. 1 осъществява връзката между работодателя, наставника и обучаващата институция, като:

1. подпомага методическата работа на учителите по професионална подготовка или преподавателите и наставниците;

2. координира и ръководи работата на учителите или преподавателите и наставниците за установяване на единни критерии и средства за оценяване на постиженията на обучаваните;

3. установява потребностите от повишаване на квалификацията на учителите и преподавателите по чл. 18 и на наставниците;

4. планира и организира квалификационни дейности в съответствие с установените потребности от квалификация на учителите или преподавателите и наставниците;

5. оценява ефекта от проведените квалификационни дейности;

6. участва в разработването на критерии за подбор при приема на лица за обучение чрез работа (дуално обучение);

7. участва в подбора при приема за обучение чрез работа (дуално обучение);

8. участва в разработването и актуализирането на учебните програми за практическото обучение при работодателя.

(5) Един учител-методик по професионално образование при осъществяване на връзката между училището и работодателя изпълнява функциите си по ал. 4 с не повече от шестима наставници.

Чл. 20. (1) Учителят-методик по професионално образование изпълнява в институциите по чл. 2, ал. 2, т. 1 и 2 нормата за преподавателска работа, определена в т. 6.1 и 6.2 от приложение № 1 към чл. 3, ал. 7 от Наредба № 3 от 2008 г. за нормите за преподавателска работа и реда за определяне на числеността на персонала в системата на народната просвета (ДВ, бр. 27 от 2008 г.).

(2) Седмичната заетост на учителя-методик по професионално образование и на преподавателя-методик по професионално обучение с учебни часове в обучаващата институция се разпределя в не повече от три учебни дни. Дейностите по чл. 19, ал. 4 в предприятието и в

обучаващата институция се разпределят в останалите дни от седмицата.

Чл. 21. (1) Практическото обучение при работодател/и в реална работна среда се провежда в предприятието под ръководството на наставник, определен от работодателя.

(2) Наставникът е работник или служител в предприятието, притежаващ професионална квалификация по професията, по която се извършва обучението, най-малко 3 години трудов стаж по същата професия и е преминал обучение за наставници, осигурено от работодателя.

(3) Един наставник отговаря за не повече от петима обучавани.

(4) При организиране и провеждане на практическо обучение в реална работна среда наставникът:

1. участва в разработването и актуализирането на учебните програми по практическо обучение в реална работна среда;

2. изпълнява учебния план и учебните програми за провеждане на обучението;

3. разработва нагледни, дидактически и други материали, необходими за обучението;

4. запознава всеки обучаван с вътрешните правила на предприятието за провеждане на практическо обучение чрез работа и провежда инструктажи по правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд съгласно Наредба № РД-07-2 от 2009 г. за условията и реда за провеждането на периодично обучение и инструктаж на работниците и служителите по правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд (ДВ, бр. 102 от 2009 г.);

5. подпомага адаптацията на всеки обучаван в работната среда;

6. организира работното място за всеки обучаван с необходимата техническа и технологична документация, инструменти, машини, уреди, съоръжения и материали за безопасното изпълнение на практическото обучение;

7. демонстрира отделни елементи от процеса на работа и поставя производствени или практически задачи за изпълнение;

8. контролира изпълнението на поставените задачи, дава практически съвети по време на работа и оценява качеството на изпълнението;

9. вписва в дневника за практическото обучение данните по чл. 17, ал. 3 и го заверява;

10. поддържа връзка с обучаващата институция чрез определения учител-методик или преподавател-методик по чл. 6, т. 3.

Чл. 22. Обучаваният при обучение чрез работа:

1. сключва договор с работодател по чл. 230, ал. 1 КТ;

2. посещава редовно учебните занятия в институцията по чл. 2, ал. 2;

3. спазва вътрешните правила на предприятието за провеждане на практическото обучение в реална работна среда;

4. изпълнява качествено и в срок поставените в процеса на обучение задачи;

5. вписва в дневника за практическото обучение данните по чл. 17, ал. 2 и го предоставя на наставника за проверка и заверка;

6. използва ефективно предоставените ресурси - машини, материали, енергия, др.;

7. придобива професионални знания, умения и компетентности в съответствие с Държавното образователно изискване за придобиване на квалификация по професията.

Раздел III.

Оценяване, завършване и удостоверяване на обучението чрез работа (дуално обучение)

Чл. 23. (1) Оценяването на резултатите от практическото обучение в реална работна среда е текущо и годишно.

(2) При обучение чрез работа по част от професията с продължителност до една година оценяването на резултатите от практическото обучение е текущо и окончателно.

(3) Текущото оценяване се провежда от наставника в съответствие с критериите за

оценяване от учебната програма. Наставникът поставя текущи оценки с качествен показател и ги вписва в дневника за практическото обучение.

(4) Въз основа на текущите оценки наставникът и учителят-методик по професионално образование или преподавателят-методик по професионално обучение определят годишната оценка по практическото обучение в реална работна среда, която вписват с качествен и количествен показател в протокол. Годишната оценка се вписва с качествен и количествен показател в дневника за практическото обучение от наставника, а в документацията на институцията по чл. 2, ал. 2 - от учителя или преподавателя.

(5) Дневниците за практическото обучение и протоколите с годишните оценки от практическото обучение в реална работна среда на обучаваните се съхраняват в обучаващата институция по чл. 2, ал. 2.

Чл. 24. (1) Оценкаването на резултатите по време на обучението в професионалните училища, професионалните гимназии и в професионалните колежи се провежда в съответствие с Наредба № 3 от 2003 г. за системата за оценяване (ДВ, бр. 37 от 2003 г.).

(2) Оценкаването на резултатите по време на обучението в центровете за професионално обучение се провежда в съответствие с Наредба № 3 от 2003 г. за системата за оценяване и Правилника за устройството и дейността на обучаващата институция.

Чл. 25. (1) Завършването на професионалното обучение чрез работа (дуално обучение) е по реда на чл. 33 - 37 от Закона за професионалното образование и обучение.

(2) Оценкаването при завършването на обучението чрез работа (дуално обучение) е по реда на глава четвърта "Организация и оценяване на изпитите за придобиване на професионална квалификация при завършване на професионално образование и професионално обучение" от Наредба № 3 от 2003 г. за системата за оценяване.

Чл. 26. Удостоверяването на завършеното професионално обучение чрез работа (дуално обучение) се извършва с документите по чл. 38, ал. 2, т. 2 и 3 и ал. 3 ЗПОО, а съдържанието им се определя с Наредба № 4 за документите за системата на народната просвета (ДВ, бр. 41 от 2003 г.).

Раздел IV.

Контрол на организацията и провеждането на обучението чрез работа (дуално обучение)

Чл. 27. (1) Контролът на организацията и провеждането на практическото обучение чрез работа в предприятието се осъществяват от работодателя или определени от него лица.

(2) Контролът на организацията и провеждането на обучение чрез работа в институциите по чл. 2, ал. 2, т. 4 се осъществяват от ръководителя или определени от него лица.

Заклучителни разпоредби

§ 1. Наредбата се издава на основание чл. 17а, ал. 5 от Закона за професионалното образование и обучение и е съгласувана с министъра на труда и социалната политика.

§ 2. Наредбата влиза в сила от деня на обнародването ѝ в "Държавен вестник".